

गदखण्डनः प्रचुररोगपञ्चाननः । गृहेषु रसरङ्गयं
भवति यस्य चन्द्रोदयः सपञ्चशरदर्पितो मृगदृशं भवे-
द्भुलम् ।” श्वक्रदत्तोक्ते वृत्तिभेदे स्त्री तत्प्रकारो वृथा
“हरीतकी वचाकुष्ठं पिप्पली सरिच्चानि च । विभीत-
कस्य मञ्जा श शङ्खनाभिर्भनःशिला । सर्वमेतत् सभं
हत्वा कागीक्षीरेण पेययेत् । जाययेत्तिमिरं कण्डू-
पटलान्यर्बुदानि च । अघ्निकानि च मांसानि यस्य
रात्रौ न पश्यति । अपि द्विपार्श्विकं पुष्पं मापेणैकेण
माधयेत् । वृत्तिचन्द्रोदया नाम गृह्यं दृष्टिप्रसादनी” ।
चन्द्रोपल पुं चन्द्रप्रियः उपलः । चन्द्रकान्तमयौ हेमच-
न्द्रकिरणसंपर्कात् तस्य क्षरणात् तत्प्रियत्वम् ।
चन्द्रौरस पुं० इतः । १ बुधे “भौ न्यौ ल्यो चेदिह भवति च
चन्द्रौरसः” इ० र० टीकोक्ते चन्द्राक्षरपादके
२ वर्षादृष्टभेदे च
चप चूर्णीकरणे पु० उभ० सक० सेट् षटा० । चपययि-ते
अचोचपत्-त । चिदातोरेव स्वार्थे णिचि तङ्गुपमित्यन्ये ।
चप सान्त्वने भ्वा० पर० सक० सेट् । चपति अचापीत-अच-
पीत् । णिचि चापयति ।
चप गतौ पु० उभ० सक० सेट् इदित् । अस्मयति ते अचचस्मत् त
चपट पु० चपेट+पृषो० (चड) चपेटे अमरटीका ।
चपल न० चुप-मन्दायां गतौ कल उपधोकारस्याकारः ।
१ शीघ्रे मेदि० २ ण्यधिके लि० हेमच० । ३ पारदे ४ मतस्ये
५ चातके ६ प्रक्षरभेदे च पु० मेदि० । ७ ज्ये पु० राजनि० ।
दतरले चञ्चले च लि० मेदि० । ८ दोषमनसित्व कर्मका-
रिणि लि० अम० । ९ विकले लि० शब्द० । १० लक्ष्मिणां स्त्री
“निलयः श्रियः सततमेतदिति प्रथितं यदेव जलजन्म-
तया । दिवन्नात्ययात्तदपि सुक्तमहो चपलाजनं प्रति
न चोद्यमदः” भावः । १२ विद्युति १३ पुं शब्दां १४ पिप्प-
ल्याञ्च स्त्री मेदि० । १५ जिह्वायां स्त्री शब्दच० । १६ वि-
जयायां १७ मातरायां स्त्री राजनि० । “नोचि नियतमिह
यज्ञपथो नियतः स्फुटं नभास निम्नगासुतः” भावः
“शैशवाञ्चपलमवशोभत” रघुः । “न पाणिपादचपलो न
नेत्रचपलोः हनुः” मनुः । शौण्डा० ७ तः । नेत्रचपलः ।
पादचपलः । नेत्रा० ज्ञातादिभिः अभूततद्वावार्थे समासः ।
चपलकृतः चपलभूतः । विस्मृष्टा० गुणवचनशब्दे परे
तत्पुत्रे व्यस्य प्रकृतिस्वरत्वात् व्यनोदात्तता । चपलकुटुम्बम् ।
प्रियादि० तस्मिन् परे पूर्वस्य न पुं वत् । प्रकाशमाना चपला
विद्यात् यत्र प्रकाशमाना चपल इत्यादि । चपलस्य

भावः खण् चापल न० ध्वज् चापल्य न० त्व चप-
लत्व न० अनवस्थितत्वे “सहजचापलदोषसमुद्भूतः”
साचः । “सा चापलादेति गणान् न्यधेधीव्” कुमा० ।
“उभयार्थयोर्जकारो द्वितीयतुय्यौ गमध्यगौ यस्याः। चप-
लेति नाम तस्याः प्रकीर्तितं नागराजेन” इ० र० उक्ते
आख्यात्रिणे ८मादावृत्तभेदे स्त्री । स्वार्थे क । चञ्चले ति० ।
भ्रशा० अभूततद्भावाथे क्यङ् । चपलायते अचपनायिष्ट
चपलता स्त्री चपल-तल् । चाञ्चल्ये सा० द० उक्ते श्यभि-
चारिगुणभेदे । “सधृतिचपलताग्लानिचिन्तावितर्काः”
व्यभिचारिण उद्दिश्य “मात्सर्यं द्वे वरागादेयापल्य-
मनवस्थितिः । तत्र भर्तृमनपावृष्यस्फण्डाचरणादयः”
इति लक्षित्वा “अन्यासु तावदुपभोगसहासु भङ्ग !
लोभं विनोदय मनः सुमनोवतासु । सुधामजातरजसं
काक्षिकामकावे व्यर्थं कदर्पयसि किं नवमालिकायाः”
सा० द० उदाहृतम् ।
चपलाङ्ग पु० चपलमङ्गमस्य । शिपुमारेलजजन्तुभेदे ।
हारा० । [र० उक्ते हन्द्भेदे ।
चपलावृत्त न० “चपलावृत्तमयुर्जोर्नकारश्चेत् पयोराशेः” इ०
चपेट पु० चप-चञ्चर्थे क चापाय सान्त्वनाय एतति गच्छति
इट-क । विसृताङ्गुलिके हस्तौ (चापङ्) स्त्रीत्वनीयते
“खण्डिकोपाध्यायः शिष्याय चपेटां ददातीति” भाष्य-
प्रयोगात् । स्वार्थे क । अत्रैवाथे अमरः ।
चपेटो स्त्री भाद्रगुल्लवष्ट्राम् । “प्रसूत्या द्वादशे मासि
सम्पूज्यापत्यवृद्धये । सुते जाते तथा षष्ठ्यां षष्ठीद्वादश
रूपिणी । वैशाखे चान्दनी षष्ठी ज्येष्ठे चारण्यसंज्ञिता ।
आषाढे कार्दमी श्रैया आश्विने लुण्ठनी मता । भाद्रे
चपेटो विख्याता दुर्गाख्यात्रयुजे तथा । मन्मासा
कार्तिके मासि मार्गे मूलकरूपिणी । पौषे मास्यन्नरूपा
च शीतला तपसि स्मृता । गौरूपिणी फाल्गुने च
चैत्रे ऽथोका प्रकीर्तिता, स्कन्द० पु०
चप्य ति० चप-पवर्गान्तत्वात् कर्मणि यत् । अदनीये ।
“चयं भवत्यन्नाद्यस्वावहरी” शत० ब्रा० १२ ७ । १ । ११ ।
“चयं न पायुर्भिषमस्य” यजु० १६ । ८८ ।
चम अदने भ्वा० प० सक० सेट् । चमति आचामति । वि-
चमति । आचमीव् चचाम चमहः । उद्दिच् चमित्वा
चान्त्वा । आचानलः । आचमनम् आचमनीयम् । “आ-
चानलः पुनराचामेत्” ऋतिः । “मनाग् मनोऽपि
नाचामसि” प्रवोषच० । “चचाम मधु माञ्जीरम्”